

Kunsten å vinne kontrollert

Få ting er kjedeligere enn å spille dårlige sjakkpartier. Flere timer av livet brukes på det som føles som meningsløs lidelse, selv vasking av gulv er en fest i forhold. Det som gjør at mange av oss likevel setter oss ned ved brettet, er at vi lever i den troen at vi også skal få oppleve høytidsstunder ved sjakkbrettet. For mens tapte sjakkpartier gjør vondt, er vinstpartier pur lykke. Særlig de som vinnes på overbevisende måte, ved blendende angrepsspill og heftige kombinasjoner.

For å vinne med stil må man satse, og den som søker det briljante, må være forberedt på å gå på trynet innimellom. Og det gjør vondt.

De gangene man ender i grøfta, kan det være en viss trøst å vite at det er andre som er i samme båt. Tenk for eksempel hvordan det hadde vært hvis du hadde brukt tid og sjel på å skrive en krimroman og endte opp med denne anmeldelsen i en av Norges største aviser:

“Jeg må spørre: Finnes det overhodet ingen grense for hva slags vrøvl norske forlag kan finne på utgi, bare etiketten «krim og spenning» kan hentes frem? ... Jeg kan ikke bevege meg videre inn i dette vrøvlet. Jeg er en voksen mann, og jeg skriver i Norges største avis.”¹

Eller tenk hvis du hadde brukt opptjente komikerpenger på å lage en musikkvideo som skulle bli det moderne svar på Romeo og Julie, og endte opp med slike karakteristikker:

“Dette må være den drøyeste klisjèstablingen jeg har sett i en norsk musikkvideo noensinne. Valen trykker på alle emosjonelle knapper han kan finne, men resultatet er som når du trykker på alle knappene på et trekkspill samtidig - umusikalsk. Han maler ikke bare med bred pensel, men med dampveivals.”²

La oss være glade for at sjakk tross alt bare er et spill. Utrolig nok kan det skje verre ting enn å tape sjakkpartier.

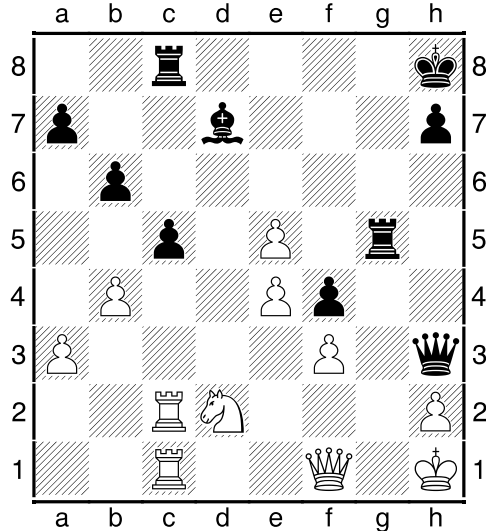
Og selv om det er fryktelig å tape, er det altså helt ok å vinne sjakkpartier også. Særlig når man vinner med stil. I spaltene mine har jeg fokusert på den typen sjakk jeg liker, med offiserer som flyr veggimellom og konger som bringes ut på glattisen. Det kommer jeg til å fortsette med. Jeg skal imidlertid ikke nekte for at høy risiko kan være involvert når man ønsker å svinge storslegga. Se bare hva som skjedde i dette partiet.

¹ Ingvar Ambjørnsen anmelder Stein Morten Liers *Bunnen av himmelen*

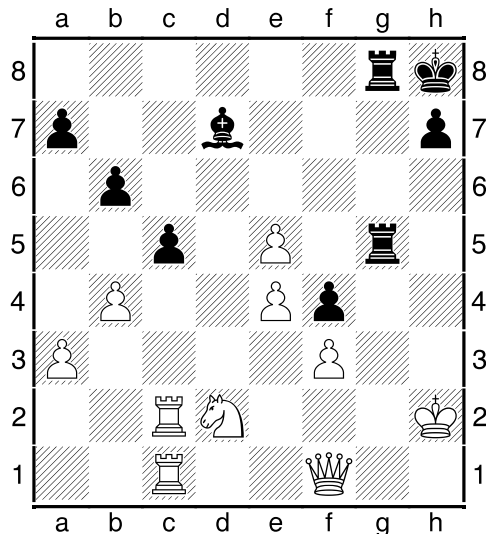
² Stein Østbø anmelder Kristian Valens nye video *Letting go*

Igor Samarin – Vladimir Antoshin

Vi går inn i partiet på et tidspunkt hvor det er klart at svart har fordel. Hvits konge lever farlig, og svarts tunge offiserer er klare til å gjøre kort prosess på kongefløyen. Det jeg ber dere tenke på, er om svart kan vinne på direkten med 35.-Dxh2+.

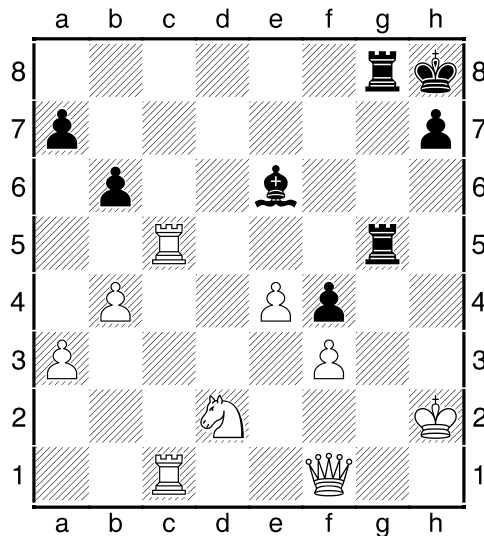

Svart har klar fordel etter 35.-Dh5 som planlegger Lh3, tårndobling i g-linjen og heftige trusler mot den hvite kongen. Svart gikk imidlertid for en annen fristende mulighet. **35...Dxh2+** Svart bruker makt for å fjerne den hvite kongens siste forsvarer. **36.Kxh2 Tcg8**

...og hvit ga opp fordi han ikke fant noen fornuftig måte å dekke mattresselen på h5. Svarts satsning på en fyrverkeriavslutning betalte seg altså. Hvor mange av dere stoppet analysen her og var fornøyd med å finne et flott dronningoffer? Forhåpentligvis ikke alle. Hvit har nemlig et briljant forsvar som ingen av spillerne så (mens vi som bruker computer, ser det med en gang).

Etter **37.e6** blokkerer hvit løperens kontroll over h3-feltet og hindrer Th5 med matt. Svart tar bonden og truer igjen matt, men etter **37...Lxe6** kommer poenget: **38.Txc5**

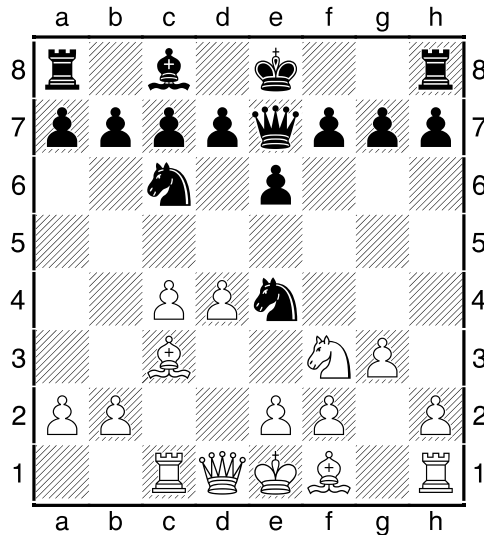
Nå som e5-bonden er borte, dekker hvits tårn h5-feltet på en uventet måte. Svart kan ta med seg et tårn, uten at det hjelper stort. **38...bxc5 39.Txc5** og hvit har materiell fordel og bør vinne greit.

Svart vant altså med offerspill, men ikke uten å gi hvit sjanser. Jeg tror dette viser mye av forskjellen på en angrepsspiller “i form” og en angrepsspiller “ute av form”. Angrepsspillere i form vinner alltid slike stillinger, men de samme spillerne ute av form uten unntak opplever at motstanderen finner absolutt alle ressurser i stillingene.

Vi skal nå gå til den andre ytterligheten, den nøyaktige teknikeren. En spiller som alltid har imponert meg er Michael Adams fordi det ser så lett ut når han vinner partiene sine. Prøver man å gjøre det samme selv, er det imidlertid helt umulig. I partiet vi skal se på, vinner han enkelt og elegant mot kvalifisert motstand. Tro det eller ei, men motstanderen hans – som går ned helt uten kamp – var ratet 2615 da dette partiet ble spilt. Noen år senere ble han verdensmester.

Alexander Khalifman – Michael Adams

1.d4 Sf6 2.c4 e6 3.Sf3 Lb4+ Allerede her ser vi at Adams styrer spillet inn i rolig farvann. Bogoindisk er kjent som en av de mest solide indiskvariantene. Solid er imidlertid ikke det samme som tannløst. **4.Ld2 De7 5.g3 Sc6 6.Sc3 Lxc3** Svart har en litt trangere stilling og ønsker å bytte av noen offiserer. Spilleren med minst terreng tjener ofte på slike avbytter fordi avbyttene frigjør mer plass å manøvrere på for offiserene som er igjen. Her får Adams også et fint springerfelt på e4. **7.Lxc3 Se4** Inn med den! Springere står oftest godt når de får installere seg på et av sentrumsfeltene fordi de kontrollerer store deler av brettet. Her truer svart også å gi hvit en dobbeltbonde i c-linjen, og Khalifman velger å ta hensyn til denne trusselen.

8.Tc1

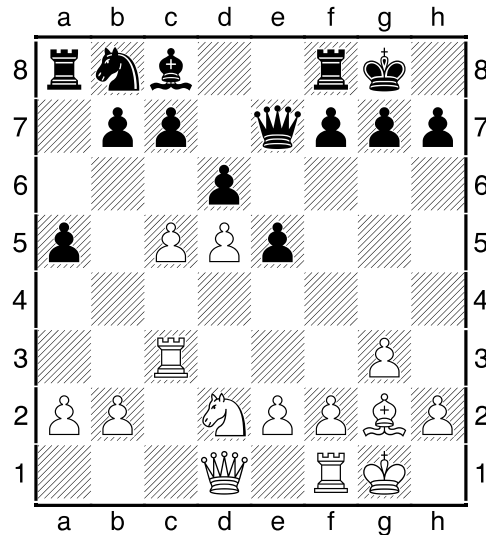
8...d6 Starten på en god og kjent plan. Etter å ha byttet ut svartfeltsløperen ønsker Adams å stille bøndene sine på svart. Får han lov til det kontrollerer bøndene de svarte feltene, mens løperen kontrollerer de hvite. Svarts marerittscenario er at bøndene hans blir blokkert på hvitt hvor de hindrer løperen i å utfolde seg og samtidig gir hvit frie tøyler på de svarte feltene. Franskspillere vet hva jeg snakker om :-)

9.Lg2 Sxc3 10.Txc3 e5 Trinn én i svarts plan er gjennomført. Adams har byttet ut noen offiserer og redusert betydningen av hvits terrengfordel. I tillegg har han satt i gang kampen om de svarte feltene. 10...d5 ville gitt svarts løper milde pusteproblemer. I tillegg hadde Khalifman fått muligheten til å åpne c-linjen for tårnet.

11.d5 Khalifman avklarer i sentrum med en gang, med tempo på svarts springer. **11...Sb8** Det virker kanskje litt rart å innvikle springeren på denne måten, men b8 er faktisk det beste feltet. Adams har ingen planer om å la springeren bli stående i stallen, og sikter mot d7 eller a6 som begge kontrollerer c5-feltet. Slik kan han bruke springeren til å bremse hvits planlagte fremmarsj på dronningfløyen.

12.0-0 0-0 13.Sd2 a5 Det er dette som kalles profylakse. Adams ser at hvits plan er å gå på med bøndene på dronningfløyen for å ta terreng og skape svekkelser i den svarte stillingen. Han tar seg derfor tid til å vanskeliggjøre denne planen før han starter sitt eget angrep på kongefløyen.

14.c5

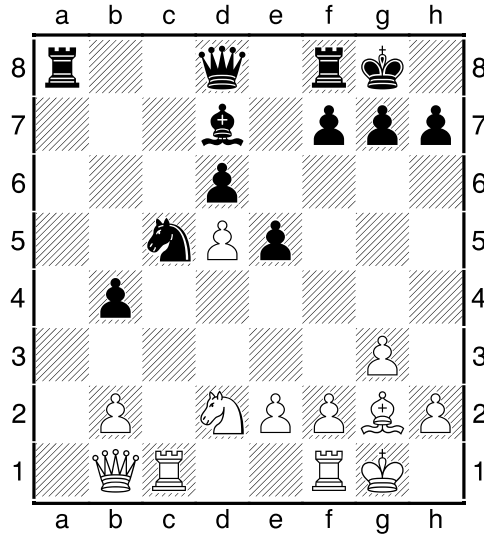
Khalifman ofrer en bonde for å åpne linjer på dronningfløyen **14...Sa6**, men Adams avslår og fortsetter istedenfor utviklingen. Det var mulig å ta imot bonden, men hvit har kompensasjon etter 14...dxc5 15.Sb3 Sa6 (15...b6 16.d6) 16.Dc1 Sb4 17.Txc5 Sxa2 18.Dc4. Adams plan er mye sunnere. Istedenfor å sikte mot uklare kompensasjoner, velger han naturlige utviklingstrekk som sikrer en god stilling. Antakelig sparte han også tenketid på dette valget i motsetning til Khalifman som sikkert brukte tid på å regne på bondeofferet.

15.cxd6 cxd6 16.Sc4 Dd8 Nok en brikke trekker seg tilbake til utgangsstillingen, og enda en gang er trekket godt. Denne gangen er begrunnelsen helt konkret. Hvit truet a-bonden, og svarts naturlige svar fungerte ikke. Etter 16...Sc5 17.Ta3 hadde Adams hatt problemer med å gardere bonden samtidig som han forhindret b2-b4.

17.a3 b5 ...og plutselig er det svart som tar initiativet på dronningfløyen. Bondefremstøt som dette er forpliktende siden svart mister muligheten til å kontrollere inngangsfeltet c6 med bonden. Adams har imidlertid vurdert stillingen slik at hvit aldri får gleden av å utnytte denne svakheten. Vi ser også hvordan forsvarstrekket a7-a5 nå har blitt en del av svarts kamp for herredømme over dronningfløyen.

18.Sd2 Ld7 Løperen tar over b-bondens jobb med å gardere c6 og samtidig får de tunge offiserene kontakt langs åttenderaden.

19.Db1 b4 Det som imponerer meg mest med dette partiet, er at det ser så lett ut å spille svart. Khalifman truet nå å spille b2-b4 for å utligne initiativet på dronningfløyen, og Adams hindrer dette samtidig som han tar mer terreng og får b-bonden over på et svart felt. **20.axb4 axb4**

21.Tcc1 Sc5

Nå har Adams full kontroll over hele brettet. Springeren på c5 er pent plassert, og den kan ikke jages bort verken av bønder eller av hvits løper. Med c-linjen blokkert mangler hvit angrepsmål på dronningfløyen, og han har da problemer med å finne en aktiv plan. Det er ikke tilfeldig at jeg har beskrevet det meste av det som skjer i dette partiet med ord og ikke med varianter. Her har vi ikke sett ofre eller angrepsspill. Vi har derimot sett hvordan Adams med målrettet og nøyaktig spill tar kontrollen over partiet mot en sterk motstander. Imponerende, spør du meg!

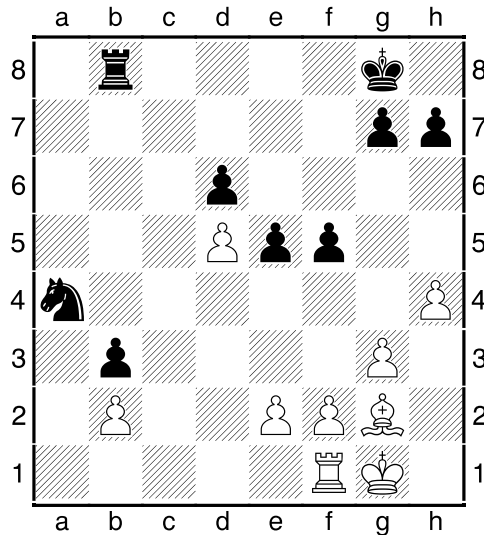
22.Se4 Khalifman prøver å utfordre svarts gullspringer, men antakelig er dette trekket en feil på grunn av svarts svar. **22...Lf5** Springeren på c5 er mye bedre enn løperne på g2 og d7, så det må ha vært et lett valg for svart å gå for denne avviklingen som lar ham beholde den gode springeren. Khalifman burde nok derfor ha kommet seg ut av bindingen før han forsøkte å bytte springere.

23.Tc4 b3 Svart tar seg tid til å sikre b-bonden. Avbyttet haster uansett ikke. **23...Lxe4 24.Lxe4** og hvit truer både på h7 og b4.

24.Dc1 Lxe4 25.Lxe4 f5 26.Lg2 Da5 Først nå etter at springerens plassering er stabilisert, er det tid for å aktivisere de tunge offiserene.

27.h4 Det er uklart hva hvit egentlig vil oppnå med dette trekket, men det er vanskelig å finne gode alternativer. **27...Db5** Svarts dronning tar nå jobben med å plage hvits tårn på c4 mens hans egne tårn gjør seg klare til å skape trusler i a-linjen.

28.Dc3 Sa4 Enda et tegn på god teknikk. Adams skjønner at avbytter bare hjelper ham, selv når han bytter ut noen av sine godt plasserte brikker mot noen av hvits passive. **29.Db4 Dxb4 30.Txb4 Tfb8**

31.Txb8+ Txb8

Etter avbyttene ser vi at hvit sitter igjen med en passiv løper på g2, et tårn med usikre fremtidsutsikter og en kronisk svak bonde på b2. Hvit har ikke gjort store feil i dette partiet, men han er likevel håpløst fortapt.

32.Tb1 Tc8 Tårnet aktiviseres i den åpne linjen. Jeg tror mange av oss hadde klart å finne dette trekket, mens få av oss hadde klart å få denne stillingen mot Khalifman.. **33.Lh3 g6 34.e4** Hvit får en av sine første trusler i hele partiet. Alt dette er spill for galleriet, og Khalifman satt nok og gledet seg til neste runde på dette tidspunktet...

34...Tc2 B-bonden faller, og hvits stilling rakner fullstendig **35.Ta1 Sc5 36.exf5 Txb2 37.fxg6 hxg6 38.Le6+ Kf8** Nøyaktig til det siste. Hvorfor ta løperen når man kan la være? **39.Ta8+ Ke7** Hvits sjakker tar snart slutt, og b-bonden spaserer deretter rolig i mål. Derfor **0–1**

Jeg håper jeg med dette har overbevist skeptikerne blant dere om at tekniske partier kan være spennende og imponerende. For meg er partier som dette langt mer lærerike enn de store angrepsseirene.

Og til dere som venter på løsningen på oppgaven i min forrige spalte: Siden ingen har kommet med løsningsforslag, lar jeg dere prøve å løse oppgaven én måned til ☺

Kristian Trygstad